

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	V
Ten geleide	VII
Lijst van afkortingen	XV
I INLEIDING	
<i>D. van Tilborg en S. Bakhtari</i>	
1. De overheid en de markt vanuit Europees perspectief	3
2. De overheid en de markt vanuit nationaal perspectief	7
3. De opzet van het boek	9
3.1 De overheid als opdrachtgever	9
3.2 De overheid als ondernemer	10
3.3 De overheid als financier en kapitaalverstrekker	12
3.4 De overheid als marktmeester	14
II DE OVERHEID ALS OPDRACHTGEVER	
Hoofdstuk II.1	
Op het grensvlak van (overheids)opdracht en subsidie	19
<i>D. van Tilborg en S. Bakhtari</i>	
1. Inleiding	19
2. De casus	20
3. Europees recht vs. nationaal recht	21
4. Is het Europees aanbestedingsrecht van toepassing?	22
5. Tussenconclusie	25
6. Hoe zit het dan met het feit dat er sprake is van een subsidie?	25
7. Het onderscheid tussen subsidies en opdrachten naar nationaal recht	26
8. Geen overheidsopdracht en toch een verplichting om mededinging te creëren?	31
	IX

Hoofdstuk II.2	
Uitzonderingen op de aanbestedingsplicht	33
<i>A. Schadd en D. van Tilborg</i>	
1. Inleiding	33
2. Uitzonderde soorten opdrachten	34
2.1 Opdrachten onder de drempel	35
2.2 Concessieovereenkomst voor diensten	41
2.3 Inbesteding	43
2.4 Alleenrecht	46
2.5 Percelenregeling	50
3. Uitzonderde soorten diensten/werkzaamheden/leveringen	51
III DE OVERHEID ALS ONDERNEMER	
Hoofdstuk III.1	
Grenzen aan ondernemen	57
<i>N. van Nuland en T. Franssen</i>	
1. Inleiding	57
2. Grenzen naar nationaal recht aan de ondernemende overheid	58
2.1 Bevoegdheid om te ondernemen door overheden	58
2.2 Specifieke wettelijke begrenzing	59
2.3 Begrenzing in verband met het evenredigheidsbeginsel	60
3. Europeesrechtelijke grenzen aan de ondernemende overheid	62
Hoofdstuk III.2	
Wet Markt en Overheid	69
<i>E. van de Kuilen, S. Smallegange en D. van Tilborg</i>	
1. Inleiding en cases	69
2. Toepassingsbereik van de wet	70
2.1 Toepassingsbereik algemeen	70
2.1.1 Is er sprake van het verrichten van economische activiteiten?	70
2.1.2 Is er sprake van een overheidsbedrijf	72
2.2 Overige uitzonderingen	73
3. Inhoud van de gedragsregels	78
4. Overige aspecten	83

Hoofdstuk III.3	
Diensten van algemeen economisch belang	85
<i>D. Boot en D. van Tilborg</i>	
1. Inleiding	85
2. Praktijkvoorbeeld	85
3. Staatssteun	86
4. Het begrip DAEB	87
5. Altmark	89
6. De-minimisverordening	91
7. DAEB-besluit	91
8. Melden bij de Europese Commissie	93
9. Enige bestuursrechtelijke aspecten	93
10. Conclusie: waterpret verzekerd?	96

IV DE OVERHEID ALS FINANCIER EN KAPITAALVERSTREKKER

Hoofdstuk IV.1	
Het verstrekken van leningen en garanties door de overheid	101
<i>B. Roozendaal en J. Houdijk</i>	
1. De overheid als bank of garantsteller	101
2. De verstrekking van lening en garanties onder het Europese staatssteunrecht	103
2.1 Eisen voortvloeiende uit het Europese staatssteunrecht	103
2.1.1 De inhoud van artikel 107 VWEU	103
2.1.2 Uitzonderingen op het staatssteunverbod	105
2.1.3 Risico's/gevolgen van staatssteunverlening	106
2.2 Nadere regels omtrent de verstrekking van een lening door een overheid	107
2.3 Nadere regels omtrent de verlening van een garantie door een overheid	109
3. De verstrekking van leningen en garanties onder de Gemeentewet	110
4. De verstrekking van leningen en garanties onder de Wet Fido en de Ruddy	111
5. Conclusie	114

Hoofdstuk IV.2	
Deelnemen door overheden in rechtspersonen	117
<i>L. Bremmer en D. van Tilborg</i>	
1. Inleiding	117
2. Oprichten van en deelnemen in rechtspersonen door gemeenten en provincies	118
3. De Silicose-problematiek	122
4. Invloed van de overheid op privaatrechtelijke rechtspersonen waarin zij deelneemt	123
5. Enkele specifieke voorschriften met betrekking tot privaatrechtelijke rechtspersonen waarin de overheid deelneemt	125
6. Staatssteunregels	127
6.1 Wanneer is sprake van staatssteun	128
6.2 Kan de staatssteun worden vrijgesteld van melding bij de Europese Commissie	132
7. Aanbestedingsregels	134
7.1 Wanneer is het aanbestedingsrecht van toepassing?	135
7.2 Zijn er uitzonderingen mogelijk op de aanbestedingsplicht?	135
Hoofdstuk IV.3	
Overheidsvergoedingen en het verbod op staatssteun	139
<i>B. van Ravels, M. van de Velde en T. Franssen</i>	
1. Inleiding	139
2. Verbod op staatssteun	140
3. Uitzonderingen voor vergoedende maatregelen	141
3.1 Rechtsplicht tot vergoeding	143
3.2 Algemene regeling	146
3.3 Verhouding tussen de schade en de toe te kennen vergoeding	147
4. Concluderend	148
V ENIGE ASPECTEN VAN DE OVERHEID ALS MARKTMEESTER	
Hoofdstuk V.1	
Schaarse publieke rechten en vrij verkeer binnen de EU	153
<i>H. Botter, T. Schäfers en S. Bakhtari</i>	
1. Inleiding	153
2. Casus	154
3. Supranationaal wettelijk kader: Europees recht	154
3.1 Waarom is het Europese recht belangrijk?	154
3.2 De vier vrijheden nader bezien	156
3.3 Mogen de vier vrijheden worden beperkt?	159

4. Nationaal kader: de verlening van een schaars publiek recht	162
4.1 Het vaststellen van een gemeentelijke verordening met daarin een plafond	162
4.2 Wijze waarop de mededingingsruimte kan worden geboden	164
5. Conclusie	166

Hoofdstuk V.2

Gebiedsontwikkeling en de markt: is de overheid echt een marktmeester? 169
E.W.J. de Groot en P.H.L.M. Kuypers

1. Inleiding	169
2. Casus	170
3. Planologische besluitvorming	171
4. Uitvoeringsvoorschriften	173
5. Marktsturing door middel van een publiekrechtelijk voorkeursrecht	176
6. Marktsturing door onteigening	177
7. Marktbeïnvloeding door aanbesteding	181
7.1 Inleiding	181
7.2 Juridisch kader	181
7.3 Aanbesteden	184
8. Staatssteun: de overheid handelt marktconform	185
9. De gevolgen van het voorgaande voor de casus	187

Hoofdstuk V.3

Toezicht en handhaving op de ondernemende overheid 193
S. Smallegange en D. Radder

1. Inleiding	193
2. Het belang van mededingingsrecht voor overheidsinstanties	194
3. De kaders voor eerlijke concurrentie door de overheid	195
3.1 Staatssteun	196
3.2 Aanbestedingsrecht	197
3.3 Mededingingswet	198
4. Uitgelicht: de ACM	201
4.1 Achtergrond en taakstelling	201
4.2 Starten onderzoek ACM	202
4.3 Bevoegdheden ACM	203
4.3.1 Gebruik van informatie door de ACM	203
4.3.2 Onderzoek	205
4.3.3 Handhaving	206
4.3.4 ACM aanspreekpunt klager	207
5. De toekomst van de ondernemende overheid	207

Over de auteurs	209